

Theophili Raynavdi Societatis Iesv Theologi, Opera Omnia

Tam hactenus inedita, quàm alias excusa, longo Authoris labore aucta & emendata : Accessit Tomvs Integer Complectens Indices Septemdecim in vniversum Opus, omnium quotquot prodierunt locupletissimos, Qvibus Absolvts Divinae Av Humanae Eruditionis Thesaurus Orbi literato aperitur ; Adiectus est ...

Raynaud, Théophile

Lugduni, 1665

Capvt II. Manna, finis, & effectiois christi, typus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-79561](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-79561)

locum. Quamvis esse quidem Christum, hac nostrum rationabile & sine dolo, docet Apostolus Epistolæ primæ cap. 2. id quod multis, citato capite illustrat Clemens, aduertens diuinantem Homerum in tale quid incidisse, cum homines iustos vocauit *γάρτοις*, hoc est qui lacte vescantur. Non pauca item in eam de Christo lacte nostro allegoriam, Turrianus l. 2. de Euchar. c. 20. Sed ut dixi, non est hoc manna de quo nunc agimus; sed illud typicum, quo Iudæi in deserto cœlitus per 40. annos sunt pasci, de quo Psal. 77. scriptum est, *ianuas cœli aperuit, & pluit illis manna ad manducandum, panem cœli dedit eis; panem Angelorum manducauit homo.*

Christus, etiam extra Eucharistiam, verum manna.

Esse se verum manna, eo Psalms loco typicè expressum, Christus ipse Ioan. 6. disertè contestatus est, respondens Iudæis, qui Christo invitante ad credendum quod esset à Patre missus, obiecerant, *quid operaris? Patres nostri manducauerunt manna in deserto, sicut scriptum est, panem de cœlo dedit eis manducare.* Quali dicerent, etiam si quod aliquot hominum millia multiplicato terreno pane aluisti, extremum opus videatur: tamen multo plus fecit Moyses, qui pane cœlitus dato, per annos 40. vniuersam gentem nostram aluit: neque tamen idcirco missum se à Deo in quem crederent, tanquam in filium eius, iactauit. Huic Iudæorum obiectioni, respondet Christus; *Amen amen dico vobis, non Moyses dedit vobis panem de cœlo; sed pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Panis enim verus est, qui de cœlo descendit, & dat vitam mundo.* Obsecrantibus autem Iudæis, ut eum verum panem acciperent, reponit Christus, *Ego sum panis vitæ: qui venit ad me, non esuriat, & qui credit in me, non sitiet in æternum.* Ex his verbis ut Rupertus l. 1. in Matth. ad illud *pariet autem filium*, rectè notauit; liquidò constat, Christum asserere, se esse verum panem Angelorum à Dauide propositum, iis verbis quæ Iudæi allegauerant, & quæ de manna pane cœlesti patribus indulto diuinitus, typicè vera erant, in ipsomet Christo expressa haberi, non iam in typo, sed ad solidam veritatem. Neque verò referuntur hæc à Christo, ad Eucharistiam nondum institutam; sed ad ipsum Christum prout per Incarnationem est panis verus animarum nostrarum; de quo pane primum agi eo 6. capite, notatum est superius. At enim Christus, panem illum verum à Patre dari, & se esse eiusmodi panem in quem credendum esset; seque de cœlo descendisse, darèque mundo vitam: quæ omnia in præsentis vel præteriti tempore tunc prolata, Christum in eo statu quem dixi spectabant, non autem in Eucharistia. Id quod optimè vidit S. Ambrosius l. de bened. Patriarch. cap. 9. Neque tamen idcirco diffitemur, esse quoque manna, typum Christi in Eucharistia; quod ad eodè protitum est, ut piget ferè de eo monere. Videbis Rupertum l. 3. in Exod. cap. 13. Turrianum l. 2. de Euchar. cap. 1. & 2. Viegā in cap. 2. Apocal. comment. 3. sect. 4. Magalianum in c. 5. Iosue v. 12. annot. 24. Non exclusā igitur panis Eucharistici adumbratione in manna, hoc vnum affirmo; Christum extra Eucharistiam, prout fidei nostræ obiectum, appositè per manna exprimi: idque à Christo ipso Ioan. 6. traditum esse: & siue finem in quem manna suppeditabatur spectemus, siue eius effectiōnem, perbellè Christo respondisse.

Quia est cibus populi Dei in deserto.

313. Et hinc quidem, perspicuè idem est utrobique; nempe alimentum populi Dei in deserto. Esse enim hanc vitam, præsertim iustis, desertum quoddam, in quo animabus aliando pabulum non suppetat quàm ex diuina largitate, rectè in hanc rem obseruauit ve-

terum plerique. Videndus S. Chrysostomus hom. 23. ad Ephes. in morali, & Petrus Damiani ser. 40. tractans ascensum spontè de deserto. Non inficior, Christum de cœlo non iam oculis fidei, sed perspicuè & reuelata facie contemplandum, dici quoque manna: hoc est enim manna illud nunc absconditum, nec nisi fide peruium, quod iustis in cœlo esse repositum, Ioannes in Apocalypsi testatur. Sicque perficitur quod Plaltes Psal. 30. pronūciat, *quam magna multitudo dulcedinis tuæ domine, quā abscondisti timentibus te: Perfeciſti eis qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum: id est ex aduerso angorū quos ab hominibus nequam exceperunt, dabis eis multitudinem dulcedinis perfectam & cumulatam, quæ verè queat manna dici: ipsum scilicet Regem in decore suo, quem & ut Deum, & ut hominem clarè conspicient, & eo ipso beabuntur.* Quamvis igitur hoc manna, in cœlo quoque sit cibatum beatos, tamen quæ ex parte peregrinantibus per hoc desertum alendis prouisum est, perbellè cum manna typico conuenit. Firmat quod diximus figura vniū mannae plenæ, quam exhibet Villalp. l. 2. appar. disp. 4. c. 27. in peruetusto nummo æreo, à Samuele (ut putat) cuius, addita hac epigraphæ, *redemptus es*, hoc est ereptus à fame. Id enim nobis viatoribus, redemptione sua copiosè præstitit Christus Dominus.

Et quia Christus, panis absque satione, verè de cœlo.

Effectio verò Hebræici manna, quomodo cum effectiōne Christi consentiat, accipe ex Nysseno 8. de vita Moysi. [Cœlestem (inquit) cibum, nulla nobis satio, agriculturæ artibus produxit. Sed panis est absque satione, absque aratione, absque alio humano opere nobis paratus. Is desuper defluens in terris, inuenitur: panis enim qui de cœlo descendit, qui verus cibus est, qui ænigmaticè hæc Historia significatur, non incorporea quadam res est. Quo enim pacto res incorporea corpori cibus fiet? res verò quæ incorporea non est, corpus omnino est; huius corporis panem, non oratio, non satio, non agriculturarum opus efficit, sed terra intacta permansit, & tamen panis plena fuit, quo famelices, mysterium Virginis perdocti, facile saturantur.]

Scitè Rupertus in c. 1. Matthæi ad illud *pariet autem filium*, idipsum annotauit; obseruans idcirco dixisse Plaltem, cum de huius panis effectiōne ageret, *ianuas cœli fuisse apertas.* [Beata Maria (inquit) cœlū illud est, de quo fuerat præscriptū. *Et ianuas cœli aperuit, & pluit illis manna ad manducandū.* Si enim cuiuslibet iusti anima cœlum est, quanto magis hæc singularis Dei habitatio vel sedes? Quot autem vel quæ sunt ianue huius cœli; quas Dominus Deus aperuit? Duæ; altera mentis, altera ventris. Ianuam mentis, Deus aperuit, quia beata hæc credidit quæ dicta sunt ei. Ianuam ventris aperuit, quia sine viro concepit, virgo peperit, & post partum virgo permansit. Quis enim alius nisi Deus, ianuam ventris sic aperiret, ut pareret, & virgo permaneret? Ad literam, quod ianua cœli sine apertæ ad fundendum cibum illum qui manna dictus est, hoc est quod è nubibus stillat Angelorum opera, dictus est cibus ille, panis Angelorum. Id verò multo melius in cibum de quo agimus cadit. Est enim Angelorum ipsorum cibus, quandoquidè & ipsi quoque desiderant in Christum prospicere, etiam prout hominem. Quo aptè accommododes, quod Rabbi Moyses Gerondenſis apud Paulum Burgenſem additione ad c. 16. Exodi affirmat; nempe idcirco verus manna dictum est panem Angelorum, quia Angeli reficiuntur diuino lumine, quod per voluntatem Dei incorporatum est, & factum manna. Absurdum hoc, de præſco manna: de nostro verissimum, in quo diuinum lumen, Dei Verbum, carni ac corpori est conignatum.

Tempus

Tempus & dies demissi manna, ad Christum aptata.

114. Ipsam tempus quo manna defloebant, Christi adventum aptat Orig. hom. 7. in Exod. Præfatus enim carnes datas fuisse vespere, quia pridie diei quo manna defloebat, ceciderunt coturnices, subdit. [Sed & mane, defloebat, ceciderunt coturnices, subdit. (inquit) *replebimini panibus*. Nobis in quo positus est panis? Verbum Dei est. Ipse enim est panis vivus, qui de cælo descendit, & vitam dat huic mundo. Sed quomodo dicitur mane dari hunc panem, cum adventum modo dicitur mane dari hunc panem? hoc modo eas in carne, factum dixerimus ad vespem: hoc modo intelligendum puto: quod ad vespem quidem vergentes mundi, & propè finem cursus sui positi, domum venerit, sed adventu suo, quoniam ipse est Sol iustitie novum credentibus reparaverit diem. Quia ergo novum mundo scientiæ lumen accendit, suum quodammodo mane efficit, & suum manè tanquam iustitie Sol produxit, & in hoc manè replentur panibus qui eius præcepta suscipiunt. Nec mireris; quia Verbum Dei & caro dicitur, & panis, & lac dicitur, & holera dicitur, & pro mensura credentium, vel possibilitate fumentum diversè nominatur.] Ipsam quoque diem quo primum descendit manna, Stephanus Cantuariensis in Tylmanni allegorijs ad cap. 16. Eundem, notat respondere dei quo Christus visitavit nos orens ex alto, quem observat fuisse diem Dominicum. Idemque notat Hilarius Diaconus, 1. Cor. 10. innotans illud, omnes eandem escam spiritualem manducavisse.

Item forma & gustus manna.

315. Quod autè manna dicitur iacuisse ut ros, idem Stephanus ad Incarnationem item refert, quam *ros* nomine in scripturis esse adumbratam, probat ex verbis illis Elia, *ros autè calis desuper*: huncque etià ait esse rorem illum de quo scripsit Ecclesiasticus *ros obitans ardori veniens, humilem fecit Aquilonem*. Id est, (inquit) beneficium Incarnationis obitans ardori victorum, humilem fecit Diabolum. Sed suavius & in rem nostram expressius est, quod de hoc rore habet Rupertus libro 1. in Matth. verbis illis [Secundum similitudinem illud facti quod ita scriptum est: *Mne quoque ros iacui per circuitu castrorum: cumque operisset superficiem terræ, apparuit in solitudine minimi, appellantiq; (ait Scriptura) domus Israël, nomen eius Man*. Secundum similitudinem, inquam, illius signi, factum est hic. Spiritus sanctus superavit in beatam Virginem, qui in Sactis Scripturis per rorem solet significari. Et hoc fuit vtiq; rorem iacere in solitudine, visceribus infundi Virginis solitudo, nullique viro pervia. Ille iterum virginem celitus irroravit, non de sua substantia, sed de naturali humore ipsius incorruptæ carnis. In quo mira & magna distantia est, ab omni conceptu vniuersæ carnis, quia vini sementinam Sacri corporis, non vit extrinsecus accedens, sed Spiritus sanctus intrus operans excitavit. Tunc in eadem solitudine apparere minimum, hoc fuit adesse in eodem secreto Verbum subliminum atque fortissimum, quod eidem se humori miscuit tanquam coagululum.]

Quid si cum Balduino in Tylmanni allegorijs ad 16. Exodi & Gilleberto in altercatione Synagogæ & Ecclesiæ, cum de argumentis ex libro Exodi cap. 9. & laze Philippo Abbate Tomo 2. moralis in Cant. quod manna minutum & quasi pilo tulum exhibetur, referamus potius ad Christi visitationem in speciem, atque presertim quibus & ipsum in corpore suo, & doctrinam eius ac fidem, pilam persecutionum & contradictionum expectari, sicque valde cõrundi contigit: Christus enim ut idem Baldouius rectè ponderat, propter nimiam exiguitatem, Infidelibus fuit contemptus: indidemque

Theoph. Raynaud. Christus.

est, quod fidelibus, subtilis & propè imperceptibilis obijcit: Contulit verò est per multiplices impugnationes. Quamquam possit etiam contulio, ut idem attigit, referti non commodè ad euoluta & semota à Christo in volucria typorum & Prophetiarum, quibus tanquam folliculis divinum hoc semen abdebat S. Anibrosius epist. ad Irenæum cur manna minutum esset, hanc causam reddit. [Quia & granum Sinapis minutum est, quod comparatur regno cælorum, & fides quæ sicut granum est Sinapis, potest montes tollere, & iactare in mare. Et fermento simile est regnum cælorum, quod abscondit mulier in farinæ mensuris tribus, donec fermentatur totum. Et Moyses caput vituli aurei comminuit sicut puluerem, & misit in aquam & dedit populo bibere (Incassatum enim erat cor eorum perfidia & immanitate) ut emollietur, & fidei sumeret subtilitatem. Denique illa mulier quæ benè moluerit, assumetur, ea autem quæ malè moluerit, derelinquetur.] Sic contulio manna, non erat tamen ut farina, sed specie coriandri; quod S. Cyrillus l. 3. in Ioan. cap. 3. refert ad vim frigidissimam coriandri. Similiter autem Christus in nobis passionum ardores frigiditate sua restinguat.

Erat manna gustus suavisissimi, & quasi similis cum melle; quod Rupertus ad Christi compositionem egregiè accommodat l. illo 1. in Matth. ad illud *vocabitur nomen eius Emanuel*, sic scribens. [Quid enim est iuxta mysterium supradictum, simili cum melle, nisi caro huius Emanuel cum divinitate? Qualis est gustus, ubi talis Emanuel videtur? Etenim visio eius, & Sanctorum Angelorum, & omnium beatorum Spirituum, siue hominum, vitalis est cibus, & immortalis indeficiens gustus: quod nos & si credimus, & utrumque scimus, tamen impossibile est scire sicut est, donec videndo, manducemus, atque ita manducando experiamur, quia verè est simila cum melle, id est vera & munda est humanitas, cum dulci & suavi divinitate.] Quod verò manna ad quod quisque volebat converteretur, ut habet Sapiens, hoc Gregorius Nyssenus de vita Moysis eatenus in Christo habere locum notat, quatenus Christus est infansibus lac, infirmioribus olus, perfectis autem solidus cibus: ac proinde omnibus sit omnia. Stupemus autem cum colligentes ac gustantes, & dicemus *manu*, *Quid est hoc?* Tot enim noua in huius panis confectione contigerunt, nominatimque partus Virginis præter & contra naturæ morem quo hanc admirationem refert loco allegato Rupertus, ut cogamur exclamare, *quid est hoc? quis audiret unquam tale?*

Ac denique vespertina manna collectio, & vetita in crastinum asseruatio.

316. Sed & quod manna colligendum erat vespere, nec seruandum usque mane, laudatus supra Baldouius præno Origene hom. 7. in Exod. refert ad necessitatem cuique per huius vitæ tempus fidem & observantiam Christi, quam qui usque ad mane differunt, graves de tali beneficii contemptione pœnas dabunt; quod est adumbratum manna mutatione in vermes, ut idem Baldouius admonet. Sed pereleganter S. Maximus hom. 1. in Psal. 21. verbis illis. [Legimus in libris Moysis, de manna vermiculos procreatos: digna planè & iusta comparatio. Siquidem de manna vermiculus gignitur, & Dominus Christus de virgine procreatur. Quin potius ipsam Mariam manna dixerim, quia est subtilis, splendida, suavis & Virgo, quæ velut calitudo veniens cunctis Ecclesiæ populis cibum dulciorem melle defluxit; quem qui edere aut manducare neglexerit, vitam in semetipso habere non poterit; si cui ipse Dominus ait. *Nisi quis manducauerit meam carnem, & biberit meum sanguinem, non habebit vitam de semetipso*, sed potius ipse cibus in iudicium converteretur, sicut

Gg 2 Apa

Apostolus dicit. *Qui manducat & bibit indigne iudicium sibi manducat.* Quod filius Israël subtiliter prophetatum est in veteri testamento. Manna enim illis contra diuina praecepta tractantibus, vermes effecti sunt, id est contumacia vltiores & iudices. Quae similitudo, Christum indicat Dominum, quem qui suauem cibum & dulcem potum haurire neglexerit, iudicem patietur, sicut ipse ait; *Neque enim pater indicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio suo.*

Aliter S. Cyrillus, quod manna Hebraei seruare in diem crastinum extra parasceuem vetabantur, l. 3. in Ioan. cap. 3. 4. sic exponit. [Sensibile illud manna, intelligibile hoc figurabat. Est autem intelligibile manna, ipse Christus: sensibile verò rudior legis disciplina. Ad dies autem singulos colligebant, & in crastinum reseruare vetabantur. Quia Saluatoris aduentu, figurae legis cessant: & colligere inde alimenta non possumus, ipsa veritate nobis, & pane caelesti ad fruitionem propolitis. Die autem sexto parent quod inferant, & sic duplum quā colligere solebant per singulos dies. Considera diligenter, quia septima die sensibile manna colligi noluit, sed pridie collecto vti iussit. Septima enim dies, Saluatoris tempora significat, in quibus significatis Sabbatissimum peccatorem agere debemus, alimenta fide ab ante collecta quoque legis cognitione accipientes non tamen necessario modo colligimus, qui verum cibum habemus, & panem de caelo retinemus: duplici autem mensura ante septimam manna colligitur, quia tempore legis exacto, & septima, id est, Christi aduentu incipiente, duplici quadam gratia, legali scilicet Evangelica, in fide homines roborantur: quod per parabola Dominus docuit. *Omnia scriba regni caelorum discipulus effectus, diuitis hominis similis est, quia ex thesauro suo noua & vetera producit.* Veteta enim legalia sunt, noua verò Christi. Scit D. Damascenus hom. de Sabatho sancto, quod manna vespere Sabathi in parasceue recondebatur; refert ad hunc contextum sepulchro Christum: id quod etiam habet S. Chrysostomus orat. de serpente Moysi. Alternatum in vna manna, sic ad Christum aptat Admod. Laufer. hom. 1. de Deip. in fin. Vna aurea Beata est Maria, aurea per excellentiam vitae, aurea per integritatem & puritatem; aurea per plenitudinem gratiae. Haec vna manna reconditum habuit, quem panem Angelorum, qui de caelo descendit, & dat vitam mundo, Sacrosancto gessit in vtero.]

Vsu doctrinae.

317. Est itaque Christus verum manna, etiam extra Sacramentum, & praecise ratione Incarnationis. Sic enim cibis hic suauissimus, praeparatus est à Deo in dulcedine sua, non cuius, sed pauperi, ut habetur Psalm. 67. quod non aliud fere videtur, quam quod à Gregorio Nysseno traditum est l. de vita Moysi verbis illis. [Illud verò praetermittendum nullo pacto est, quod posteaquam mare transierunt, postea quam amaritudo aquarum sitientibus virtute ligni in dulcedinem conuersa est, postea quam deliciosè apud fontes & palmas fuerunt, postea denique quam ex lapide biberunt, tunc quae ab Aegypto viatica & cibos sibi assumpserunt, penitus eos defecerunt; tunc omni nutrimento quod ab Aegypto ferebant absumpto, desuper sibi defluit cibis variis simul & simplex. Simplex visu atque vnicus. Qualiter varius. Ad singulorum cupiditates se vertens, quid igitur hinc discimus? Quod oporteat videlicet fide, baptismo, labore, omni virtute, omni Evangelica doctrina, mundos puròsque animos nostros facere, ita ut omnino alienigeni mores, & Aegyptiaca vita, vitiis scilicet omnium turba, nos deficiat, & demum depurato defecatoque animo celestem cibum esse suscipiendum, quem nulla nobis satio, agricultura artibus produxit.] Hic esto doctri-

nae de Christo manna, fructus reuera exquisitis & insignis.

CAPVT III.

In vino adumbratio finalis & effectricis cause Christi Domini.

Non minor sitis urgebat vniuersum orbem terrarum ante Christum, quam fames: nec sitis aquae corpora dumtaxat excrucians, sed qua etiam animae deficerent & exarescerent. Itaque prouidit optimus Deus tantae sitis remedium; illudmet videlicet quod fami; nempe Christum suum; qui ita panis est, ut simul sit vinum inebrians ebrietate sobria spiritus. Omnia enim Christus est nobis, ut suauissimè dixerit S. Ambrosius l. 3. de Virg. sub medium.

Christus panis, & vinum, iuxta triplicem vini statum.

318. Praenunciauit optimè panem hunc inebriantem, Oleeas cap. 14. cum intendens in Christi tempore, dixit in persona Dei, *Sanabo contritiones eorum, diligam eos spontanea*, id est absque eorum merito, praeueniam illos meis donis, *quia auersus est furor meus ab eis. Ero quasi ros Israël*, refrigeriū illis praestans, ut fecit quantus similis filio Dei, ad cuius aduentum, tres pueri experti sunt medium fornacis quasi ventum roris flantem. *Germinabit sicut lilium, & erumpet radix eius ut Libani*; excrecet in amplitudinem & proceritatem praeflorum Libani arborum. *Ibunt rami eius, conuertentur sedentes in umbra eius, vident tritico.* Quid mirum si in mortalium nutritione per triticū, ut signatim id monitum oportuerit, equidem non appareret, nisi ex versione 70. Interpretum disceremus, magnum aliquod arcanum subesse verbis illis ex mente Spiritus sancti. Non enim simpliciter verterunt *viuent tritico*, sed *inebriabuntur frumento*. Vnde habetur, hoc frumentum, & panem diuinitus prouidendum in lege gratiae, hoc est Christum, cibum simul & potum fore. Idque etiam praesignatum est in manna; in quo aiunt Hebraei apud Autorem fasciculi myrrhae, erat panis & aqua; erat humidum per sese, & quando descendebat, rorem habebat subter, & rorem supra. Videbis Genesiarum in Psalm. 94. n. 10. Itaque exposita iam mannae allegoria, videri poterat praetercunda haec comparatio. Nihilominus ad commodiorem tantae rei intropectionem, exposita adumbratione finis & effectiois Christi in pane, eiusdem finis & effectiois adumbrationem in vino, videamus.

Potest autem vinum in triplici statu considerari; nimirum primò intra botrum; secundò extra botrum iamque ex eo expressum, sed purum & impermixtum; tertio ut aqua mixtum. In quolibet illorum statum, magnae vino affinitas cum Christo Domino, quoad finem & productionem suā. Attingit hoc egregie quoad primos status, Nyssenus sub finem homin. 3. in Cant. tractans illud *Botrus Cyprī, dilectus meus*, ubi diuinam vitam in omnibus domus lateribus extensam, & per dilectionis pampinos circumuolutam vitam describens, ait. [Quis est adeo beatus, imò verò quis adeo omnium superat beatitudinem, ut in se suum fructum videns, suae animae botros, videat vineae dominum? Vide enim quantum creuit, quae in sua nardo sponfi bonum cognouit habitum, myrrha quae seipsam fecit odoriferam, & cordis fasciculo complexa aroma, ut sibi perpetuo permaneat, bonum nunquam expicandum, sit mater diuini botri, qui ante passionem quidem excipit, & id est, florebat, in passione autem vinum effundebat. Vinum enim cor laetificans, fit & nominatur sanguis vitae post passionis oeconomiam. Cum autem botro frumatur dupliciter, nempe & cum flos bono odor-